

VAIRĀK ROSMES BĒRŅU LITERATURĀ!

Redzot mūsu bērņus ar skolas somām plecos soļojam pilsētu ielās, lauku ceļos, — mēs ar lepnumu domājam: tur soļo nākamie komunistiskās sabiedrības cēlāji, cilvēki, kam jāiet un kuri aizies tālāk par mums. Tā ir mūsu laimīgā visjaunākā paaudze, kurai nekad nebūs jāizbauda tās dzīves sūrumi, pazemojumi un beztiesība, kādu vēl šodien piedzīvo laudis ikvienā kapitalistiskā valstī. Tur, kur valda cilvēknidēji kapitalisti, — tur jaunajai paaudzei nav nākotnes. Simti miljoni bērņu tur paliek bez izglītības. Miljonus bērņu tur ik uz soļa pavada bada lāsts, trūkums, nabadzība.

Padomju bērņiem šie jēdzieni ir pavisam sveši. Bolševiku partija, biedrs Staļins, visa padomju tauta ik dienas rūpējas par mūsu bērņu laimi, paver viņu priekšā vislielākās iespējas un apvārsņus. Bērņu audzināšana padomju valstī — visas tautas lieta. Tāpēc katrs, kas aktīvi piedalās jaunās paaudzes audzināšanā, pilda ļoti svarīgu, valstisku uzdevumu.

Izcila vieta jaunā cilvēka veidošanā un audzināšanā ir padomju rakstniekam, partijai viņam uzticējusi lielu darbu: «Padomju rakstniekam jāpalīdz tautai, valstij un partijai audzināt mūsu jaunatni možu, kas tie saviem spēkiem un nebīstas nekādu grūtību» (Zdanovs). Ikviens rakstnieka pienākums — ar savu daiļradi audzināt jauno paaudzi bezgalīgā uzticībā savai Dzimtenei, Lenina-Staļina partijai.

Pārskatot latviešu padomju rakstnieku devumu jaunajiem lasītājiem, jāsaprot, ka republikas rakstnieki, sekodami partijas aicinājumam, radījuši ne vienu vien nozīmīgu darbu bērņiem. Te jānosauca Andreja Upīša, Viļa Lāča, Annas Sakses, Valda Luksa, Arvida Grigula, Jūlija Vanaga, Indriķa Lēmana, Pētera Sila, Andreja Baloža un vēl dažu citu vārdi. Šo rakstnieku darbi ir vispārpieņemti, un viņu nopelni bērņu literatūrā ir nenoliedzami. Un tomēr, — mums vēl un vēlreiz jāatkārto, ka viss līdz šim radītais latviešu padomju bērņu literatūrā ir tikai sākums, kaut arī nozīmīgs sākums. Priekšā vēl daudz darba, daudz neatrisinātu jautājumu, kurus izvirzījis PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes XIII plenums.

Plenuma lēmumā teikts, ka «bērņu literatūras attīstības jautājumiem jāieņem viena no svarīgākajām vietām Padomju rakstnieku savienības un sekretariāta darbā». Apskatot Latvijas Padomju rakstnieku savienības darbu šīnī novadā, jānāk pie noteikta slēdziena, ka bērņu literatūras attīstībā te darīts pārāk maz. Par to jo skaidri liecina bērņu literatūras sekcijas līdzšinējā darbība. Minētā sekcija nebija tas organizējošais un vadošais centrs, kas paceltu un atrisinātu bērņu literatūras svarīgākos jautājumus. Kopš pašā sākuma bērņu literatūras sekcijā nav bijis vajadzīgās rosmes. Vēl vairāk — ilgāku laiku tā būtībā bija pārtraukusi savu darbu. Tas, bez šaubām, atstāja negatīvu iespaidu uz bērņu literatūras attīstību.

Bērņu literatūras veidošanas uzdevumi ir tik neatliekami, ka, lai tos varētu sekmīgi veikt, jāmobilizē visi Rakstnieku savienības rīcībā esošie spēki, visi bez izņēmuma rakstnieki. Jautājumā par oriģināl-literatūras radīšanu bērņiem vēl un vēlreiz jāuzsver viens un galvenais: bērņu literatūru nevar radīt vienīgi tā saucamiem bērņu rakstniekiem. Jaunā cilvēka komunistiskā audzināšana ir tik liels uzdevums, ka tā veikšanā jāpiedalās katram. Līdz galam jāiznīdē tas maldīgais uzskats, ka bērņu literatūras novads ir mazāk svarīgs par citiem, PSRS Padomju rakstnieku savienības valdes plenuma lēmumā skaidri un nepārprotami teikts: «Nepieciešams nodrošināt padomju bērņu literatūras tālāku attīstību visos virzienos, piešķirt vēl lielāku vērtību grāmatu radīšanai visu gada gājuma bērņiem, īpaši jaunākajiem, ņemot vērā šā mūsu socialistiskās kultūras svarīgā novada valstiskos uzdevumus.» Aplūkojot latviešu padomju bērņu literatūru, redzam, ka mūsu rakstnieki šo prasību pilnīgi pavisam niecīgos apmēros. Tas jo sevišķi attiecina uz vismazākajiem lasītājiem. Valdis Lukss, Anna Sakse, Pēteris Sils, kuri sekmīgi strādā šīnī virzienā, nekādā ziņā nevar aizpildīt tukšos robus. Jānāk palīgā citiem. Visiem jānāk talkā!

Latviešu padomju rakstnieki nav devuši nevienu darbu par bolševiku partijas vadītājiem, par Tēvijas kara varoņiem, Socialistiskā Darba Varoņiem, lielām padomju zinātnes darbiniekiem, stachanoviešiem, darba pirmrindniekiem. Maz ir darbu par socialistisko celtniecību, padomju tautas varoņo cīņu par komunismu. Jaunais lasītājs, visa sabiedrība ar nepacietību gaida tādu grāmatu parādīšanos, kas bērņos audzinātu cīņību uz darbu — visu vērtību, visa skaidrību un dziļi radītāju.

Tāpat — vai mēs varam uzrādīt labu grāmatu par padomju skolu, skolēnu dzīvi un zināšanu apgušanu, par pionieru un komjaunatnes organizācijām, padomju skolotāju? Tādu darbu ir gaužām maz. Bet skola taču ir tā vieta, kas audzina komunistiskās sabiedrības nākamos celtņus. Ir stingri jāievēro bolševiku partijas norādījums, ka bērņu literatūru nedrīkst atraut no skolas un pedagoģikas. Izpildīt šo norādījumu — nozīmē dziļāk iepazīties ar skolu un tās dzīvi, lai nebūtu jāpiedzīvo neveiksmes.

No latviešu padomju literatūras jāizdzīvo līdz pat pēdējam laikam novērojama tematiskā šaurība, zināma vienpusība daudzveidīgās socialistiskās dzīves īstenības attēlošanā. Bērņu literatūrā vēl nepieciešami iemiesota tema par padomju tautu nesagraujamo draudzību, par kolchozu celtniecību. Bērņu grāmatās ir pārāk maz cīņas pret buržuāziskās ideoloģijas paliekām, ieradumiem, aizspriedumiem, kas nākuši no kapitalistiskās sabiedrības. Nevar veidot bērņu komunistisko apziņu bez cīņas pret visu veco. Lai sekmīgāk palīdzētu bērnam apgūt marksistisko materialistisko pasaules uzskatu, nepieciešamas zinātniski mākslinieciskās grāmatas. Mums tādu, par nožēlošanu, vēl nav nemaz. Tāpat neatfistās arī zinātniskās fantastikas žanrs.

Pavisam neapmierinošs ir bērņu dramaturģijas stāvoklis. Pēc būtības ir tikai bērņu dramaturģijas sākumi. Ne velti no visiem republikas novadiem atskan bērņu balsis: skolu skatuvēm nav ko uzvest, nav viencēlienu, nav bērņu lugu. Ir pēdējais laiks apmierināt pamatotās bērņu prasības un pārvērst dramaturģiju par iespaidīgu līdzekli bērņu audzināšanai. Ne Rakstnieku Savienības bērņu literatūras, ne dramaturģijas sekcijas šai lietā nav neko darījušas. Laiks to darīt!

Īpaši jārunā par bērņu literatūras kritikas stāvokli. Patlaban nevar nosaukt nevienu darbu, kas paceltu jautājumu par socialistiskā realisma principu attiecināšanu uz bērņu literatūru. Vēl vairāk — bērņu literatūras kritika ļoti vāji atsauces pat uz iznākušajām bērņu literatūras grāmatām. Piemēram, Valda Luksa dzeju grāmatā bērņiem «Augsim», kas iznācis 1948. gadā, vēl līdz pat šim laikam nav guvuši vajadzīgo novērtējumu, kaut gan tā līdz šim ir nozīmīgākais dzejas darbs latviešu padomju bērņu literatūrā.

Rakstnieku savienības kritikas komisijai beidzot jāsaprot, ka bērņu literatūras kritikas zema līmenis tai nodara godu, ka bez bolševistiskas, principiālas kritikas un paškritikas nav iedomājama sekmīga bērņu literatūras augšana. Tāpat jāpiebilst, ka Rakstnieku savienība maz rūpējusies par bērņu literatūras kritiku jaunu kadru audzināšanu, esošo kadru piesaistīšanu šīnī darbā.

Padomju rakstniekam uzticēts cildens uzdevums — sekmēt jaunā cilvēka veidošanu par komunistiskās sabiedrības cēlāju. Latviešu padomju rakstnieku spēkos ir to veikt. Bet to varēs izdarīt tikai ar visas rakstnieku saimes piedalīšanos, ar jaunu autoru piesaistīšanu un audzināšanu.

Vajaga vairāk rosmes bērņu literatūrā!

★

Mākslas darbinieki novērtē savu darbu

29. martā bija sanācis LPSR Mākslas darbinieku arodbiedrības valdes plenums, kurš apsprieda savas arodbiedrības darbību 1949. gadā. Plenumā piedalījās LK(b)P CK un Arodbiedrību republikāniskās komitejas pārstāvji. Referēja arodbiedrības valdes priekšsēdētājs M. Paupers. Debates piedalījās 22 dalībnieki, kuri krievu valodā izrunāja 10. gadadienu, kā arī vietējo komiteju līdzšinējā darbā. Plenums pieņēma plašu rezolūciju, kurā paredzēts plašāk izvērst socialistisko sacensību mākslas darbinieku vidū, pastiprināt šefības darbu rūpnīcās, kolchozos, padomju saimniecībās

un karaspēka daļās, ar jauniem pārnākumiem, teicamiem lugu inscenējumiem, koncertiem, izstādēm un citiem mākslinieciskiem sarīkojumiem sagaidīt 1. Maija svētkus un Padomju Latvijas 10. gadadienu. Rezolūcijā sevišķi uzsvērtā nepieciešamība radošo darbu teatros, mākslas mācības lektādēs un citās Mākslas darbinieku arodbiedrībā ietilpstošajās iestādēs un organizācijās konsekventi pamatot uz VK(b)P CK lēmumus par ideoloģiskajiem jautājumiem izteiktajiem norādījumiem, nemitīgi celt latviešu padomju mākslas darbinieku idejisko un profesionālo līmeni.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKKRAKSTS

1950. G.

2. APRILĪ

Nr. 14 (272)

V. Ivanova plakāts

Strādnieks lasa grāmatu

Maksims Gorkijs savā laikā vēltīja padomju lasītājam spārnotus vārdus: «Nekad vēl un nekur pasaulē nav bijis lasītājs, kas pelnītu tik dzīvu ievēribu, cieņu un mīlestību, kā mūsu padomju lasītājs». Tā tas tiešām arī ir.

Sajās dienās man gadijās pabūt Liepājā. Iegāju arī pilsētas zinātniskajā bibliotēkā. Bija jau pavēla vakara stunda. Pie galdiem mierīgajā spuldžu gaismā sēdēja lasītāji — skolu jaunieši, skolotāji un strādnieki. Pēc darba stundām viņi steidzas uz biblioteku un paliek tur līdz pat lasītavas slēgšanai. Viņu vidū ir tādi lasītāji teicamnieki kā Liepājas rūpniecības strādnieki Jānis Pankoks, Kristaps Katlavs, Edgars Keružis, Roberts Eglītis un Voldemārs Straupenieks. Lasītavas pārzinis ar lepnumu stāstīja par viņiem un parādīja lasītāju kartītes, kurās bija atzīmēti gan klasiķi, gan padomju autori, kā arī visdažādāko zinātnisku un tehnisku grāmatu nosaukumi.

Gribēju iepazīties ar vienu no viņiem — «Sarkanā Metalurga» marta ceha kurinātāju Robertu Eglīti. Bibliotēkā uzzināju, ka viņš ļoti interesējas par literatūru, kā arī valodas jautājumiem.

Roberta Egliša dzīve ir līdzīga daudzu tādu pašu pilsētas strādnieku jauniešu dzīvei. 1940. gadā viņš sācis strādāt dzelzceļa remontdarbnīcās un vēlējies izmācīties par sava amata meistar. Bet tad nāca karš un garie okupācijas gadi, kas pārvilka svitru jauneklā sappiem. Viņa ģimene nekur nav paspējusi evakuēties, tāpēc arī Roberts Eglītis visus okupācijas gadus bija spiests strādāt par niecīgu atli-dzību kaut kuru darbu. Par izglītību un grāmatām nebija ko domāt.

Bet kā tad vienkāršais darba puisis kļuvis par tik centīgu grāmatnieku un bibliotēku apmeklētāju?

Liela loma šeit bijusi labai grāmatai. Viņa rokās nonācis Puškina prozas sējums. Puškina noveles un stāsti tā aizrauš, ka viņš tos izlasījis vienā pārnēmienā. Īpaši iepatīcies «Stacijas uzraugs», kas jau pārlasīts vairākkārt. Puškinam seko Nikolaja Ostrovska «Kā rūdījās tērauds». Arī Robertam Eglītim Ostrovska romāna varonis Pāvels Korčaginš kļuvis par vienu no mīļākajiem literatūras tēliem, kas iedvesmo un aizrauj. Ar tikpat lielu aizrautību lasīti arī Andreja Upīša «Zaļā zeme», Annas Sakses «Pret kalnu», Viļa Lāča «Vētra» un citu rakstnieku darbi.

ED. DAMBURS

— Visvairāk man tomēr patīk Puškins, — teica Roberts Eglītis. — Viņš prot rakstīt tik vienkārši un aizraujoši.

Robertu Eglīti interesē valodas. Viņš mācās krievu valodu, lai varētu lasīt Puškina un citus rakstniekus oriģinālā.

— Bet gribu izmācīties arī latīņu valodu, — Roberts Eglītis kautri piezīmē.

— Kam tad jums tā būs vajadzīga?

— Lūk, no skolas gadiem man patīk seno laiku vēsture, esmu lasījis par senās Grieķijas un Romas laudim un dzīvi, tāpēc gribu izmācīties latīņu valodu, lai varētu lasīt oriģinālā tā laika rakstnieku darbus. Politiskajā pulcīnā mums stāstīja, ka Lenins teicis, ka padomju cilvēkam ļoti daudz jāmacās un jāzina, jāapgūst viss labākais, ko līdz šim devusi cilvēces kultūra. Tāpēc arī cenšos iemācīties visu, kas varētu būt noderīgs.

Roberta Egliša mērķis ir kļūt par labu tehniķi. Viņam ļoti patīk dažādi motori, tāpēc arī, kur vien varēdams, viņš meklē grāmatas par šiem jautājumiem. Tikpat centīgs un kārs uz grāmatām ir arī viņa jaunākais brālis Osvalds, kas pašlaik mācās pamatskolā. Osvalda sapnis ir aviācija. Viņš augām naktīm nemas ap lidmašīnu modeļiem. Osvalds vēlas par katru cenu kļūt par lidotāju vai lidmašīnu konstruktoru, un mēs zinām, ka šim jaunajam zēnam dzīvē paveršies visas iespējas, lai viņš aizniegtu savu mērķi.

Daudz saistoša varam redzēt un dzirdēt arī ikvienā Rīgas bibliotēkā. Piemēram, 12. bibliotēka Ciekurkalnā apkalpo ap 1000 lasītāju, kuru vairums ir tuvējo rūpniecības darba ļaudis. Palūkosimies kaut vai vienā lasītāja kartītē. Viena no dedzīgākajām grāmatu lasītājām ir «Vairoga» strādniece Edīte Podniece. Ko tad isti viņa lasa, kāds ir viņas interešu loks?

Lūk, dažu izlasīto grāmatu nosaukumi: Lenina un Staļina Rakstu sējumi, Andreja Upīša «Zaļā zeme», Annas Sakses «Pret kalnu», Viļa Lāča «Vētra», Teodora Dreizera «Financists», Antona Tamsares «Zeme un mīlestība». Tie ir tikai daži darbi plašajā izlasīto grāmatu klāstā.

Kas gan Ciekurkalnā nepazīst Līdiju Bērziņu? Viņa ir ne vien krietns un

apzinīgs cilvēks, bet arī aizrautīga grāmatu lasītāja un labs palīgs bibliotēkas darbiniekiem. Līdija Bērziņa allaž izlasa katru jauniznākušo grāmatu un par tās saturu informē arī pārējos lasītājus. Viņa pavisam nepieder tā sauktajiem grāmatu «ēdējiem», kuri dažās minūtēs ar acīm pārskrien desmit lappušu, bet beigās nevar pasācīt, kāds tad bijis sacerējuma īstais saturs. Līdija Bērziņa lasa apdomīgi un kritiski, un dažkārt arī vēlas ar autoriem debatēt.

Oktoobra revolūcijas laikā Līdija Bērziņa dzīvojuši Leningradā, kur tā vairākkārt redzējusi un dzirdējusi Leninu. Par to viņa saviem kaimiņiem un arī citiem ļaudīm stāsta ar lielu aizrautību.

Lasītājam būtu interesanti iepazīties arī ar centīgo bibliotēkas apmeklētāju 19 gadus veco komjaunieti Gastonu Fomradu. Viņš ir «Vairoga» mehāniskās kopmontāžas ceha elektromontieris. Interesantākais tas, ka šo profesiju Gastons Fomrads apguvis pašmācības ceļā no grāmatām un praktiskā darbā. Bez tam viņu valdzina arī radio tehnika, un tāpēc tas neatlaidīgi meklē visu pieejamo literatūru šajā nozarē. Jaunais «Vairoga» elektromontieris ir ļoti apzināts, ka ar pašreizējām zināšanām par maz, un tāpēc viņš vēlas neatlaidīgi mācīties, lai paplašinātu savu garīgo apvārsni. Te viņa labākais palīgs ir grāmata. Ja viņa atliek vaļīgs brīdis, viņš allaž ierodas bibliotēkā un meklē kādu nenasītu grāmatu. Centīgi lasot, Gastons Fomrads ļoti iepazītinis ne vien latviešu padomju literatūru, bet izlasījis arī krievu un pārējo padomju tautu labākos latviski tulktos darbus. Grāmata viņam palīdz garīgi augt un samprāt īstenību. Gastons Fomrads vēlas izpaust par krietnu, vispusīgi izglītotu vīru. Viņa kļūtais sapnis tāpat kā Osvaldam Eglītim ir kādreiz izmācīties par lidotāju.

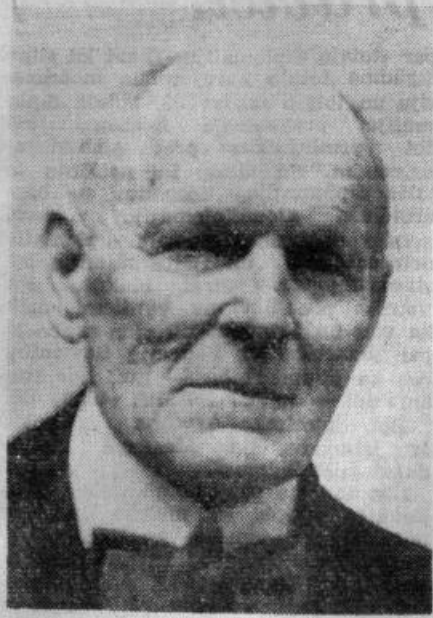
Drusku traucē gan samērā mazā skolas izglītība, bet vai padomju dzīve cilvēks ar savu gribu nevar sasniegt visu?

Lūk, viņa iemīļotais Borisa Poļevoja «Stāsta par istu cilvēku» varonis lido-tājis Meresjevs, zaudējis abas kājas, ar milzīgu gribu tomēr panāca to, ka atkal varēja lidot.

Skaidrs, ka arī Gastons Fomrads varēs sasniegt savu mērķi.

Lūk, tā padomju grāmata palīdz augt un veidoties cilvēkiem.

Gustava Šķiltera darbu izstāde

Šķilteris atzīmēja 75 dzīves un 50 darbu gadus. Šodien atklājamā izstāde līdz ar to ir jubilejas izstāde.

Pabeidzis Stiglica mākslas skolu, Šķilteris dodas studiju ceļojumā uz ārzemēm. Mācās tai laikā slavenā tēlnieka Rodena darbnīcā Parīzē. Taču šajās studijās jaunais tēlnieks nezaudē tos savas mākslas realistiskos pamatus, kurus viņš ieguvis, strādājams pie krievu meistariem. Šī veselīgā skola pasarga Šķilteri no ieslīgšanas dekadences un formalisma purvā arī buržuāziskās Latvijas laikā.

G. Šķilteris izmēģinājis roku arī politiskās karikatūras laukā. Vecākā paaudzē labi atceras viņa dzelīgus zīmējumus par dažādām sabiedriskām tēmām, kurus smagās reakcijas laikā, 1907.—1909. gadā, publicēja progresīvākie latviešu laikraksti. Šajos gados izcīnījis tēlnieks radīja arī virkni lielisku skulpturālu portretu, kuros attēloti vairāki tā laika latviešu kultūras un mākslas darbinieki. Dažus no šiem portretiem izēīmē zināmi satiras elementā, kas spilgti atklāja attēlojamās personas sabiedriskos, šķiriskos vārstus.

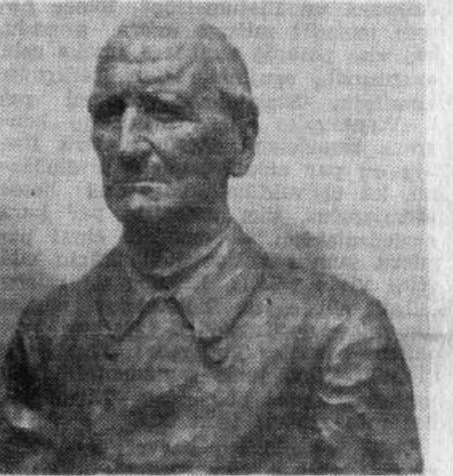
Stingrais realistiskais pamats, ko jūtam lielākajā daļā Šķiltera darbu, jāva viņam, Latvijā nodibinoties padomju iekārtai, bez vilcināšanās ierindoties aktīvāko latviešu padomju tēlotājas mākslas darbinieku saimē. Viņa jaunākie darbi liecina par nopietniem centieniem parādīt padomju cilvēku, viņa labākās, raksturīgākās īpašības.

Gustava Šķiltera darbu izstāde nav tik plaša, lai spētu pilnībā atspoguļot sirmā tēlnieka daiļrades attīstības ceļu, bet šī izstāde tomēr ļaus pareizi saskatīt un novērtēt Šķiltera mākslas veselīgos, realistiskos pamatus, ļaus Šķilterā saskatīt mākslinieku, kas ar visu sirdi kalpo savai tautai.

Šodien Latvijas PSR Valsts latviešu un krievu mākslas muzejā kļūst pieejama skatītājiem tēlnieka Gustava Šķiltera darbu izstāde.

Gustavs Šķilteris ir viens no vecākajiem Padomju Latvijas mākslas darbiniekiem, kura daiļrade sākusies 19. un 20. gadsimtu mijā.

Viņš dzimis 1874. gadā Rūjienas apkārtnes lauku kalēja ģimenē. Ar lielu neatlaidību, nesalauzamu darba mīlestību Šķilteram izdodas izkopt savu izcilo mākslinieka talantu, nokļūst Pēterpilī un 1909. gadā pabeigt Stiglica mākslas skolu, kur viņa audzinātājs bija ievērojams krievu realistiskās tēlniecības meistars profesors Matvejs Čižovs. Tātad pagājušā gadā Gustavs

G. Šķiltera darbi: «Meltenes galva» un R. Kaudzītes krūstis

Latvijas PADOMJU RAKSTNIEKU SAVIENĪBĀ

Dzejas tulkotāju sanāksmē 23. martā J. Plaudis beidza analizēt padomju tautu lirikas antoloģijai iesniegtos atdzejojumus.

Kopumā aina ir diezgan iepriecinoša: grāmata būs visai interesanta un daudzpusīga. Pozitīvi vērtējama arī dzejas tulkotāju kadru augšana; sevišķi labas sekmes šai darbā uzrāda paši jaunākie dzejnieki (T. Brička, Arijā Silabriede, V. Beļševica). Ir pamats cerēt, ka vingrināšanās atdzejojumos atstās svētīgu ietekmi arī uz viņu oriģināldzejas attīstību. Vispār atdzejošana, darbs ietelcāms, lai apgūtu lietu dzejas valodu, mācītos izšķirt, kādi vārdi dzejā der, kādi ne. No tiem, kam bijis vairāk atdzejojumu (piem., Valts Grēviņš, A. Smidre), tieši redzams pakāpenisks progress tehnikā. Arī tādi, kas nemaz nav praktizējušies oriģināldzejā, reizēm teicami veikusi pavisam grūtus uzdevumus (K. Bļaus), kamēr dzejnieks un atdzejojotājs ar lielāku praksei (K. Aizpurs) piedzīvojis nevēlksmes, pārāk attālinoties no oriģināla, veidojot it kā gluži jaunus dzejojus par dotajiem tēmām: šāda pieeja nav atzīstama.

Turpmāk dzejas tulkotāju praktiskajā kopdarbā paredzēta jau publicēto atdzejojumu kopīga analīze.

Archeoloģijas un etnografijas pulciņš

Pie Latvijas Valsts universitātes vēstures fakultātes studentu zinātniskās biedrības noorganizējis archeoloģijas un etnografijas pulciņš, kas apvieno ap 20 studentus. Pulciņa vada valsts vēstures muzeja darbinieks V. Urliāns.

Pulciņa biedri iepazīnušies ar Staļina premijas laureātu archeologu darbiem, it sevišķi ar A. Okladņikova darbu «Tašik-Taš» (par paleolītiskā cilvēka skeleta atlieku un viņa materiālās kultūras priekšmetu atklāšanu, pētīšanu un aprakstīšanu), M. Gerasimova «Par sejas atveidošanas principiem pēc galvaskausa» (cilvēka priekšteču un vēsturisko personu fiziskā izskata rekonstrukcija), kā arī T. Paseka darbu «Trijpols apmetņu periodizācija» (III un II gadsimtu tūkstoši pirms mūsu eras). Paredzēta tikšanās ar šiem Staļina premijas laureātiem, kuri apsolījuši izskaidrot archeoloģisko pētījumu metodes.

Tuvākā laikā topošie archeologi un etnografi iepazīsies ar archeoloģisko izraktu tehniku, ar izrakto priekšmetu glabāšanu, notekšanu, sistematizēšanu, dociņus uz Brīvības muzeju un izbrauks ekskursijā apskatīt senlatviešu pilskalniņus un senos kapu laukus.

Vasarā archeoloģijas un etnografijas pulciņa biedri piedalīsies archeoloģiskos izrakumos un vāks etnografiskos materiālus Latvijas PSR teritorijā.

Gitās padomju republikās

JAUNI AUDUMU ZĪMĒJUMI

Ivanovas mākslinieki pēdējā laikā radījuši simtiem jaunu audumu zīmējumu. Nesen kokvilnas rūpniecības Galvenās pārvaldes mākslinieciskā padome izskatīja vairāk nekā divi simti tādu zīmējumu, 136 zīmējumi pieņemti ieviešanai ražošanā. Oriģinālus, meistariiski izpildītus zīmējumus dažādiem audumiem iesnieguši strādnieka Fjodora Zinovjeva vārdā nosauktās fabrikas mākslinieki.

A. KORNEIČUKA JAUNĀ LUGA ODESAS TEATRĪ

Odesas drāmas teātri notika ukraiņu dramaturga Staļina premijas laureāta A. Korneičuka jaunās komēdijas pirmizrāde PSRS tautas mākslinieka V. Vasijko testudējumā. Lugas sižets ņemts no ukraiņu kolchoza dzīves. Galvenās lomas izpilda I. Tverdochjebs, L. Vasijjeva, UPSR tautas māksliniece L. Matčevska, republikas nopelniem bagātie mākslinieki B. Michajevičs un A. Kramarenko.

ZINĀTNIĒKI — RAŽOŠANAI

Kirgizijas zinātnieki sniedz lielu palīdzību republikas tautas saimniecības dažādu nozaru attīstībai. Tikai dažos pēdējos mēnešos ražošanā apgūti vairāk nekā 20 vērtīgi pētījumi, kas izstrādāti PSRS Zinātņu Akadēmijas Kirgizijas filiālē. Vēl vesela virkne pabeigtu pētījumu tiks pielietoti ražošanā tuvākā laikā.

CEĻOJOSĀS MĀKSĻAS IZSTĀDES

Ukrainas PSR Mākslas lietu komiteja noorganizējusi Ukrainas gleznotāju un skulptoru darbu ceļojošās izstādes. Šādas izstādes jau apceļojušas vairākus Kijivas un Odesas apgabalu rajonus. Tās apmeklējusi vairāk nekā 20 tūkstoši skatītāju. Izstādēs nolikti referāti un lekcijas par padomju tēlotāju mākslu, sniegtas konsultācijas vietējiem iesācējiem māksliniekiem. Tuvākā laikā tiks organizētas vēl četras tādas izstādes — Dņepropetrovskas, Čarkovas, Viņņicas un Cernovicu apgabalos.

VIŅNAS LABIERĪCĪBU UZLABOŠANA

Pagājušā gada sākumā Lietuvas republikā sākās vietējo padomju sacensība par darba lauku kultūras un sadzīves vajadzību labāku apmierināšanu, par pilsētu labierīcību uzlabošanu. Nesen pasludināti sacensības rezultāti. Pirmo vietu ieguva Lietuvas PSR galvaspilsēta Viļņa. Pēdējos divos gados Viļņas izskats

stipri mainījies. Tās ielas grezno jaunās mājas, parki, skвери, puķu laukumi. Kapitālā atremontēti 33,700 kvadrātmētri dzīvojamās platības. Pilsētas labierīcību uzlabošanā piedalījās pāri par 70,000 iedzīvotāju. Par aktīvu piedalīšanos pilsētas saimniecības atjaunošanā 190 cilvēki apbalvoti ar Lietuvas PSR Augstākās Padomes Prezidija goda rakstiem.

KINOTEATRU CELTNIECĪBA BALTĶRIEVIJĀ

Pēdējā laikā daudzās Baltķrievijas pilsētās uzcelti jauni kinoteātri. Nesen atvērti jauni kinoteātri Baranovičos, Bobruiskā un Palapkā. Katrā no tiem ierīkotas plašas skatītāju un koncertu zāles, labi mēbeļēti fuajē.

Drīzumā tiks pabeigta liela kinoteātra celtniecība Minskā. Šeit kultūras un atpūtas parkā ceļ vasaras teātri, ko atvērs 1. maijā.

LATVIEŠU DZIESMU KONCERTI VIŅŅĀ

Uz Lietuvas izbraucis Izglītības darbinieku arodbiedrības Republikāniskās komitejas skolotāju koris 100 cilvēku sastāvā dirigenta Haralds Medņa vadībā. Kori ielūguši lietuviešu skolotāji, un tas uzstāsies ar koncertu Lietuvas PSR republikāniskās skolotāju konferences nobeigumā. Kopā ar kori izbraucusi arī pianiste Velta Igenberga. Korim paredzēts plašs repertuārs: Mura-deli, Aleksandrova, Melngailis, Dārdžāna, Vītola, Medņa, Graubiņa, Jurjāna, M. Zariņa un lietuviešu komponista S. Šimkusa dziesmas. Viļņā Latvijas skolotāju uzņems Lietuvas PSR skolotāju nama vadība, un tur tie uzturēsies 5 dienas, iepazīstoties ar brālīpās Lietuvas galvaspilsētas kultūras un mākslas sasniegumiem.

KAREĻU-SOMU PSR NODIBINĀŠANAS 10. GADADIENU ATZĪMĒJOT

22. martā Petrozavodskā sākās republikas galvaspilsētas mākslinieciskās pašdarbības dramatiskā kolektīvu skate, kas veltīta Kareļu-Somu PSR desmit gadiem. Skatē piedalās augstāko mācību testāžu, tehnikumu, rūpniecības uzņēmumu, dažādu organizāciju u. c. dramatiskie pulciņi.

Kultūras namos, bibliotēkās, lauku iedzīvotāju un klubos atvērtas literatūras un fotoizstādes, kas stāsta par kareļu-somu tautas sasniegumiem. Pilsētu un ciemu lektorijos organizē lekcijas par šādām tēmām: «Kareļu-Somu PSR Staļina pēckara piec-gadē», «Kareļijas mežu bagātības un to izmantošana», «Kareļu-somu tautas kultūra un māksla».

Tautas demokrātijas zemēs

AGRĀK UN TAGAD

Sofijas apgabaltiesā glabājas biezas mapes — materiāli par manfās konfiskāciju personām, kuras nelikumīgi tikušas pie bagātības. Atvērsim lietu par Čilovas kundzei agrāk piederušo ķīmisko rūpniecību Kostinbrodā.

Prokurors raksta: «Pēc tam, kad bijām apskatījuši rūpniecību un Čilovas kundzes saimniecību, paraugstāļus, plašās un gašās kūtiņās, lielos aploklus sugas cūkām, — mēs ielūkojāmies strādnieku dzīvojamās telpās. Ieraudzījām vecas, pussagruvušas barakas ar nīcīgiem lodziņiem. Cilvēki gulēja trijos stāvos novietotās nārās, kallos dēļus apkārdami vienīgi ar savu apģērbu.

Mēs aplūkojām arī tā saukto bērnu namu, kur ar Čilovas kundzes zēlastību mītnējās strādnieku bērni. Jāsaka, ka viņas cūkas dzīvoja nesalīdzināmi labākās apstākļos...»

Ja bērnu pārvietotu uz cūku novietni, bet cūkas — uz bērnu namu, ieguvēji būtu bērni...»

Prokurora vārdi patiesīgi attēlo stāvokli, kāds bija ne tikai Čilovas rūpniecībā vien. Līdz fašistiskā režīma gāšanās Bulgārijā atradās ārzemju, galvenokārt — vācu kapitāla jūgā, bet tauta ar katru gadu kļuva nabagāka. Zemes izpostīšanu pabeidza hitleriskā okupācija Rūpniecība bija gandrīz pilnīgi pamirusi: 1944. gadā tekstiluzņēmumu izmantoja tikai 10 proc. savas jaudas, metalurģijā — 25 proc., transports pilnīgi sabruka. Auga bezdarbs, pieļāvās infliācija, tautas, pirmā kā — strādnieku šķiras, dzīves līmenis katastrofāli krita.

...Paļūkojām, kā Kostinbrodas strādnieki dzīvo tagad.

Kopā ar prokuroru, kurš bija vadījis Čilovas rūpniecības konfiskācijas lietu, mēs aplūkojām palīgsaimniecību. Tuvojoties cūk- novietnei, prokurors smaidīdams jautā:

— Kā tad atrisinājāt cūku pārvietošanu?

— Atstājām tās mierā. Aprobežojāmies ar pašas Čilovas pārvietošanu! — jautri atbild strādnieki.

Un viņi sāk stāstīt, kā izmainījussties dzīve pēc tam, kad rūpniecība bija kļuvusi tautas īpašums.

— Lūk, kur tagad pavada laiku mūsu bērni!

Iecjam lieliskā savrupmājā, kurā agrāk dzīvoja rūpniecības īpašniece.

— Bet jūs paši, droši vien, dzīvojat barakās?

— No tām nav palicis ne vēsts. Palūkojiet, kas izaudzis baraku vietā!

Un mēs redzam fabrikas tuvumā uzceltu jaunu ciematu. Nelielos divstāvu namos gaiši, ērti dzīvokļi. Mūs ved uz ēdnieku ambulanci, lasītavu, parāda veikalus. Nekā tam līdzīga agrāk šeit nebija. Bija tikai 14 dzertuves.

Ciematā nekad nav bijis ne kluba, ne bibliotēkas, ne kino.

— Dzīvojam it kā tālā un tuksnesīgā salā, — saka rūpniecības partijas organizācijas sekretārs Markovs. — Bet tagad mūsu priekšā paverušies visa pasaule.

Kostinbrodā mēs iebraucām sestdien. Parastj pirmssvētku dienās šeit ierodas ceļojošais kino. Rūpniecības ēdnīcas zāle drīz vien ir skatītāju pilna. Laidis pieraduši, ka sestdienās būs vai nu kino vai koncerts, uzstāšies mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi.

Patiesām plaša, neaptvērama pasaule atvērusies katram strādniekam. Cilvēkus pārņēmušas zināšanu alkas. Tās viņi cenšas remdināt politiskās izglītības pulciņos, dažādos kursos, strādnieku universitatē, lasītavā un bibliotēkā.

Bibliotēka Kostinbrodā radās tikai 1948. gadā, bet tagad grāmatas jau izkanto puse rūpniecības kolektīva. Bibliotēkars P. Stefaneks ved mūs pie plauktiem un stāsta:

— Lūk, septiņpadsmit gadus vecā atslēdznieka Bojana Stojanova kartīte; trijos mēnešos viņš izlasījis 48 grāmatas. Normētājs Blagojs Donkovs ne tikai pats daudz lasa, bet arī vada kolektīvās lasīšanas grupu. Kimiņa Aleksa Kuzmanova kartīte ierakstītas 50 izlasītas grāmatas, un lielākā daļa no tām — padomju. Pieprasījums pēc bulgāru valodā

pārtulkotām padomju autoru grāmatām ir sevišķi liels. Bet arvien vairāk cilvēku padomju literatūru vēlas lasīt oriģinālā.

Padomju grāmatas veido jaunu pasaules — uzskatu. Aprunājoties ar bulgāru jauniekiem un meitenēm, noskaidrojās, ka Pavels Korčaginis un Olegs Koševojs, Aleksejs Meresjevs un Liza Čaikina kļuvuši par viņu mīļākajiem varoņiem. N. Ostrovska «Kā rūdījās tērauds» un A. Fadejeva «Jaunā gvardes», B. Polejova «Stāsts par istu cilvēku» un A. Makarenko «Pedagoģiskā poema», N. Birjukova «Kaija» un daudzi citi padomju rakstnieku darbi jau izdoti 3—4 reizes, turklāt Bulgārijā līdz šim nerēdēti lielos metienos.

Bulgārijas darba lauku idejiski politisko izaugsmi labi raksturo marksistiski ļepiniskās literatūras izplatīšanās. Ļepiņa un Staļina darbi izdoti divi miljoni eksemplāru lielā kopīgā tirāzā.

Tulkojumi no krievu valodas sastāda divas trešdaļas no visiem tulkotajiem izdevumiem. Arvien lielākos daudzumos grāmatnīcas pārdod krievu grāmatas oriģinālā. Viens pats bulgāru — padomju biedrības veikals Sofijā gada laikā pārdevis 700 tūkstoš padomju grāmatu.

Arī ar savas dzimtas bulgāru literatūras labākajiem paraugiem bulgāru darba laudis varējuši plaši iepazīties tikai pēc savas dzimtenes atbrīvošanas. Bulgāru grāmatu tirāzā šajos gados izaugusi četrkārtīgi. Sevišķi populāri ir bulgāru literatūras klasika Ivana Vazova, bulgāru revolucionāro rakstnieku Christo Boteva, Christo Smirnska, N. Vapcarova, Elina Pelina, Lučmila Stojanova un vairāku citu darbi.

Bulgāru literatūra kļūst bagātāka ar jauniem darbiem un jauniem vārdiem. Plaši pazīstams ir Kruma Velkova stāsts «Borova ciems». Grāmatu par G. Dimitrovu — «Strādnieku šķiras dēls» — uzrakstījis Kamens Kalčevs. Otrā pasaules kara dalībnieks Pavels Vežinovs uzrakstījis stāstu grāmatu par jauno bulgāru karavīru — cini-tāju pret fašismu. Nesen iznākuši divi jauni bulgāru partizānu kustības vēstījumi — «Pa kraujām» un «Pārbaude». To autori — jaunie rakstnieki

H. Rusevs un V. Neškovs. Izdoti B. Rainova, V. Petrova un vairāku citu dzejnieku dzeju krājumi.

Lai patiesāk un pilnīgāk atspoguļotu strādnieku šķiras jauno dzīvi, darba lauku panākumus socialisma pamatu celtniecībā, rakstnieki dodas uz fabri-kām un rūpniecību. K. Kaidovs pašlaik raksta romanu par vecākā Sofijas rūpniecības uzņēmuma — G. Dimitrova vārdā nosauktās rūpniecības dzīvi. P. Vežinovs — pirmo lugu, kas veltīta triecieniekiem, racionalizatoriem un viņu radošajiem meklējumiem.

Daudzi rakstnieki ilgāku laiku nodzīvojuši zemkopības kooperatīvajās saimniecībās un tagad raksta darbus par lauku socialistisko pārkārtošanu. Tā ir milzīgā tēma: bulgāru laukos norisinās dziļi procesi, būtiski izmainās zemnieku dzīve un attiecības.

Bulgāri ļoti mīl teātri, kora un choreogrāfisko mākslu. No seniem laikiem pilsētās un ciemos pastāv mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi. Piemēram, Gorna Studenas ciemā pie Donavas teātra trupā noorganizējusies jau pirms 53 gadiem. Bet tikai pēdējos gados tautas mākslinieciskā pašdarbība varējusi izvērsties īsti plaši. Pašlaik nav tādas lauku lasitavas, strādnieku kluba, kurā nedarbotos 2—3 mākslinieciskie kolektīvi. Visā valstī ir ap septiņi ar pus tūkstoši teātru un kora pulciņu. Galvaspilsētā 200 mākslinieciskajos kolektīvos darbojas 7000 strādnieku un kalpotāju.

Daudzi kolektīvi, īpaši kori, sasnieguši augstu meistariību. Teātra pulciņi laukos sekmīgi uzved lielas lugas. Mazā pilsētā Drenovo hesen veiksmīgi uzvesta opera «Nātalka Poltavkas», ko izpildīja vietējās lasitavas operas mākslas pašdarbības grupa. Nākamais uzdevums — «Zeporožietis aiz Donavas».

Jāatceras, ka vēl pirms pieciem gadiem Bulgārijā bija tikai pieci profesionāli valsts dramatiskie teātri, daži pilsētu teātri, viena opera un viena privāta operete. Provincē redzēja vjenīgi ceļojošu mākslinieku trupās. Tagad Bulgārijā ir 19 valsts dramatiskie teātri, četras operas, operete, jaunatnes teātris, leļļu teātris, 3 cirki, 15 teātri pie lauku lasitavām. Līdz ar grupu padomju mākslas dar-

binieku man nesēn gadījās būt operas atklāšanā Rusā. Pilsētā ar 60 tūkstoš iedzīvotājiem bija izdevies sakomplektēt jaunajam operas ansamblim gan dziedoņus, gan muziķus, gan dejojājus. Tieši tāpat — no vietējiem spēkiem — sakomplektēti operas kolektīvi Stalīnā un Siara Zagorā.

Rusās pilsētas tautas padomes priekšsēdētājs operas atklāšanā teica: — Amerikāņi plūst ar savu kultūru. Taču operateātris «Metropolitens» milzīgajā Njujorkā nespēj darboties pat pilnu sezonu. Bet mēs šodien atklājam operu Rusas pilsētā, un tā mazajā Bulgārijā ir ceturtā opera.

Pleaudzīg teātru skaits, līdz nepazīšanai izmainījies arī to repertuārs. Tagad teātris ir jauno, tautai tuvo ideju sludinātājs. Šajā sezonā izrādās desmit ļaļkmetīgu bulgāru lugas. Vislielākos panākumus gūst A. Guļšākas «Solčjums valdībai», L. Strelkova «Izūkoku-jums», M. Simovas «Cilvēki bez dzimtenes», K. Zidarova «Čara zēlastības» un Krumas Velkova «Borova ciems» (pēc tā paša nosaukuma stāsta).

Tomēr sevišķa vieta pieder padomju lugām. Tās pilnām atbilst jauno, no strādnieku, zemnieku un darba inteliģences vides nākušo skatītāju prasībām un ir laba skola aktieriem. Padomju lugas palīdz viņiem nospiņāt socialistiskā realisma daiļrades metodi.

Bija gadījumi, kad vecajā Bulgārijā galvaspilsētas teātru administratoriem nācās izsaukt invalīdu nama iemītnieku, lai neizjauktu izrādi un aizpildītu tukšās rindas... Ielūkojoties tagad vakaros jebkurā teātra, kino vai koncertzālē, Tās pārpildītas, Teātris kļūvis tautai pieejams.

Kostinbrodās G. Dimitrova vārdā nosauktās rūpniecības partijas organizācijas sekretārs, ar kuru iepazīnāmies sākumā, sājā:

— Kādu milzu spēku paņū taūta, kad tā strādā sev! Tajos nāšos ečhos, ar tām pašām ierīcēm mēs tagad ražojam trīsreiz vairāk produkcijas nekā tad, kad strādājām Čilovas labā... Atbrīvojuši tautu, tautas demokrātiskā iekārta izraisījuši milziņ spēkus, kuri tagad rada jauno, ziedošo Bulgārijā ar jaunu tautisku, socialistisku kultūru

A. Stekoļņikovs

